

VAN SAĞLIK YÜKSEKOKULU HEMŞİRELİK VE SAĞLIK MEMURLUĞU SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİMLERİNE VE MEZUNİYET SONRASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Ayşen YETKİN*

Çağla YİĞİTBAŞ**

ÖZET

Tanımlayıcı ve karşılaştırmalı nitelikte olan bu çalışma; Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van Sağlık Yüksekokulu'nda, 11-15 Mart 2002'de yapılmıştır. Çalışmanın evrenini IV. Sınıf Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu Bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler (65 kişi), örneklemini de verilerin toplandığı günlerde derse gelen öğrenciler (56 kişi) oluşturmuştur. Tüm öğrenciler, gönüllü olarak çalışmaya katılmıştır.

İlgili literatür ve gözlemler doğrultusunda hazırlanan anket formu ile toplanan veriler sayı ve yüzdeler hesabı, ki-kare ve Fisher's kesin ki-kare testleri ile değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin %75.0'inin bu okulu en son sıralarda, en çok, istediği başka bir yükseköğrenim programını kazanamadığı için tercih ettiği belirlenmiştir. Öğrencilerin %94.6'sı bu okulda aldığı teorik eğitimi, %87.5'i uygulamalı eğitimi yeterli bulmadığını ve bunun pek çok nedeni olduğunu belirtmiştir.

Mezun olmak üzere olan bu öğrencilerin %42.8'inin mesleğini sevmediği, %71.4'ünün çalışma yaşamı için kendisini hazır hissettiği, mezuniyetten sonra en çok eğitimle ilgili alanlarda çalışmak istedikleri belirlenmiştir.

Çağdaş hemşirelik hizmeti için eğitim kurumlarının ve sistemin iyileştirilmesi ve yenilikçi stratejilere yönelmek gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Yüksekokulu, son sınıf öğrencileri, eğitim, mezuniyet sonrası yaşam..

ABSTRACT

The Senior Students' Opinions About Their Education And Post-Graduate Life In The Nursery And Health Officery Departments Of Van Health College

This descriptive and comparative study has been performed in the Health College of 100th Year University in Van on the dates between 11th and 15th March 2002. The population of the study has been comprised by the students who have been training in the Nursery and Health Officery Departments (65 persons), while the sample of the study has been comprised by the students who joined the courses during the days on which the data have been collected (56 persons). However, all the students have been joined voluntarily in the study.

The data collected in the questionnaire which was prepared in accordance with the related literature and observations were analysed by percentage account, chi-square, and Fisher's exact chi-square tests.

It has been found out that 75 % of the students chose this school at the end of the rank because they had not been successful in joining in another school that they wished in the Highschool exam. 94.6 % of the students said that the theoretical education they had in this school has been inadequate while 87.5 % of them pointed out that the practical education has been inadequate, and there have been a lot of reasons for it.

It has also been found out that 42.8 % of this students who have been about to be graduated have not liked their occupation, 71.4 % of them have felt ready for the work life, and that they most have wanted to work in the fields related to education after they would have been graduated.

It has been concluded that the educational enterprises and the educational system should be modified and newer strategies should be conducted for the modern nursery services.

Key Words: Health school, senior students, education, post-graduate life.

*Yüzüncü Yıl Üniv. Van SYO Hemşirelik Bölümü (Yrd.Doç.Dr.)

**Yüzüncü Yıl Üniv. Van SYO Hemşirelik Bölümü (Öğr.Gör.)

GİRİŞ ve AMAÇ

Üniversitelerin öğrenciye yönelik; özgün mesleki eğitim, eleştirel ve çözümsel düşünme yeteneği geliştirme, mesleki standartları koruma ve geliştirme, mesleki yargı ve kararlarda sezgi yerine bilimsel yaklaşımlı olma, sorunları sorgulayabilme, özgün düşünebilmeyi sağlama gibi pek çok işlevi vardır. Böylece, öğrencide ya da mezunda profesyonellik anlayışının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Diğer bir anlatımla; üniversiteler profesyonel olarak tanımlanan, konu alanına özel, nitelikli meslek üyeleri yetiştirir (Başer 1994).

Hemşirelik lisans eğitiminin amacı ise öğrencilere evrensel hemşirelik normlarına uygun profesyoneller olarak yetiştirilmelerinin yanı sıra toplumun sürekli olarak değişen gereksinimlerine cevap verebilecek nitelikte mesleki bilgi, beceri ve tutumlarla donatılmış aydınlar olarak yetişmelerine olanak sağlayacak bir müfredat programı ve etkili öğrenim yaşantıları sunmaktır (Velioğlu 1988).

Diğer taraftan; Dünya Sağlık Örgütü Türkiye'nin de içinde yer aldığı Avrupa Bölgesine dahil ülkelerin belirlediği "21. Yüzyılda Herkes İçin Sağlık Hedefleri" arasında "sağlık hizmetlerine yönelik insan kaynaklarının geliştirilmesi" de yer almaktadır (Sağlık /21 2000).

Sağlık hizmetlerinin kalitesinin yükseltilmesinde hemşirelerin verdiği hizmetin kalitesinin de yüksek olmasının gereği yadsınamaz. Hizmetin kalitesi; çalışanların eğitim süreci ile doğrudan ilişkili olduğu için eğitim sürecini gözden geçirmek gerekmektedir. Eğitim sürecinin girdileri; eğitimci, öğrenci, eğitim ortamı, eğitim materyalleri v.b. dir. Kuramsal ve pratik öğrenme/öğretme aktiviteleri sonucunda profesyonel niteliklere sahip, yüksek motivasyonlu işgücü/ürünler elde edilmiş olması beklenir (Kömürcü ve Gençalp 1999).

Hemşirelik eğitiminin hedefine ulaşip ulaşmadığını değerlendirmek için öğrencilerin eğitimlerini sorgulamalarına

izin verilmelidir. Onlardan alınan geri bildirimler verilen eğitimin niteliğini gösteren bir kanıt olduğu için iyileştirmelerin planlama ve uygulamalarına yardımcı olacaktır, yol gösterecektir. Böylece hemşireler 2000'li yıllarda sağlık hizmetinin çağdaş bir şekilde verilmesinde etkin bir rol oynayabilir.

Bu düşünceler doğrultusunda; Sağlık Yüksekokulu dördüncü sınıf Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu Bölümü'nde (SAM) öğrenim gören öğrencilerin aldıkları eğitime ve mezuniyet sonrasına ilişkin düşünce ve görüşlerini belirlemek, her iki bölümü karşılaştırmak ve koşulların iyileştirilmesi için elde edilen sonuçlardan yararlanmak amacı ile bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Tanımlayıcı ve karşılaştırmalı nitelikte, olan bu çalışma 2001-2002 Öğretim Yılı Bahar Döneminde, 11-15 Mart'ta, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van Sağlık Yüksekokulu'nda yapılmıştır. Dördüncü sınıf Hemşirelik ve SAM Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerin hepsinin (65 kişi) çalışma kapsamına alınması istenmiş olmasına rağmen anket uygulamasının yapıldığı günlerde derse gelen 56 öğrenci örneklem grubunu oluşturmuştur. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin hepsi kız, SAM Bölümü öğrencilerinin hepsi erkek olup, genellikle aynı öğretim elemanları tarafından eğitilmektedirler.

İlgili literatür (Ulusoy 1992, Bölükbaş ve Yaman 1996, Ok ve ark. 2000 a, Kuzu ve ark. 2001) ve gözlemler doğrultusunda hazırlanan anket formu öğrencileri tanıtıcı bilgileri ve eğitimle ilgili görüşlerini içeren toplam 20 sorudan oluşmuştur.

Anket formu ders saatinde, ilgili öğretim elemanının iznini alarak, öğrencilere dağıtılmış, formu doldurmaları için yeterli süre verilmiş ve hemen formlar toplanmıştır. Uygulama öncesi

öğrencilere çalışmanın amacı açıklanmış ve hepsi gönüllü olarak çalışmaya katılmıştır. Katılım oranı %86.1'dir.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde; sayı ve yüzdelik hesabı, ki-kare ve Fisher's kesin ki-kare testi kullanılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Çalışma kapsamına alınan öğrencilerin (56 kişi) %48.2'sinin Hemşirelik, %51.8'inin SAM Bölümü'nde öğrenim görmekte olduğu, %32.2'sinin 23 yaşında olduğu, %53.5'inin yaşamının çoğunu ilde geçirdiği, %57.1'inin 5 ve üzerinde kardeşinin olduğu, %53.6'sının annesinin ilkokul mezunu olmadığı, % 21.4'ünün babasının ilkokul mezunu olmadığı, % 75.0'inin çekirdek aile yapısına sahip olduğu, büyük bir kısmının (% 67.9) arkadaşları ile birlikte evde kalmakta olduğu belirlenmiştir. Evde kalan öğrencilerin oranının yüksek olmasının nedeni okulun şehirde, yurtların kampüste olması olabilir. Sadece 3 kişinin Sağlık Meslek Lisesi mezunu olduğu, büyük bir kısmının (% 75.0) bu okulu son sıralarda (13.-18.) tercih ettiği belirtilmiştir (Tablo 1). Karadakovan'ın (1996) çalışmasında öğrencilerin % 53.09'unun HYO'nu 13.-18. sırada, Fadiloğlu ve ark.nın (1999) çalışmasında % 49.41'inin 11.-18. sırada, Eriş ve ark.nın (2000) çalışmasında % 74.3'ünün 10.-18. sırada Yurttaş'ın (2001) çalışmasında % 46.4'ünün 11.-18. sırada tercih ettiği belirtilmiştir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin öğrenim gördüğü bu okulları genellikle son sıralarda tercih ettiğini, dolayısı ile çok isteyerek gelmediğini düşündürmektedir.

Öğrencilerin aylık gelirinin ne kadar olduğu sorulduğunda; 2 kişi 300 milyon TL, 2 kişi 450 milyon TL olduğunu belirtmiştir. Bu öğrencilerin çalışan öğrenciler olduğu düşünülmüştür. 4 öğrenci de yanıt vermemiştir. Geride kalan diğer öğrencilerin (48 kişi)

ortalama aylık gelirinin 110 ± 44.9 milyon TL olduğu (min.40 milyon TL., max.200 milyon TL.) belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre; genel olarak öğrencilerin düşük gelir düzeyine sahip olduğu ve kalabalık ailelerin, eğitim düzeyi düşük anne-babaların çocukları olduğu ifade edilebilir.

Tablo 2'de; SYO'nu istediği bölüm olduğu için gelen öğrencilerin oranının en düşük (% 8.9) olması dikkat çekmektedir. Bu bulgu, Tablo 1'de belirtildiği gibi, bu okulu 1.-6. sırada tercih eden öğrencilerin sayısının çok düşük olması ile örtüşmektedir. Karadakovan'ın (1996) çalışmasında, öğrencilerin %18.5'inin HYO'nu istediği bölüm olduğu için, Yetkin ve Ergüney'in (1997) çalışmasında % 4.5'inin ideali olduğu için, % 17.5'inin kendi isteği ile HYO'nu seçtiği belirtilmiştir. Yapılan bu çalışmada öğrencilerin en çok (% 51.8) istediği başka bir yükseköğrenim programını kazanamadığı için bu okula gelmiş olması zaten isteyerek gelmediğini göstermektedir. Ok ve ark.nın (2000 b) çalışmasında da benzer şekilde, öğrenci-lerin %46.2'sinin boşta kalmamak için SYO'nu tercih ettiği, Ulupınar ve Ekizler'in (1999) çalışmasında ise öğrencilerin en fazla kolay iş bulma ve puanının düşük olması nedeni ile, Buzlu ve Kutlu'nun (1999) çalışmasında en fazla (%59) kolay iş bulma nedeniyle HYO'nu tercih ettiği belirtilmiştir. Başka bir çalışmada (Yurttaş 2001); Atatürk Üniversitesi SYO'ndaki öğrencilerin % 42.7'sinin öğrenim gördükleri okulu rastlantılar sonucu seçtiği belirtilmiştir. "Diğer" seçeneğini işaretleyen öğrenciler (%21.4) ise; açıkta kalmamak için, mesleğimde ilerlemek için, maddi imkanı fazla olduğu için, mesleğin ne olduğunu bilmediği için SYO'nu tercih ettiğini belirtmiştir. Öğrencilerin çoğunun bu okullara istemediği halde çeşitli nedenlerle gelmesi; hemşire, ebe ve sağlık memuru yetiştiren yüksekokulların ortak bir sorunu olarak düşünülebilir.

Tablo 1. Öğrencileri Tanıtıcı Bulguların Dağılımı

Özellikler (n=56)	Sayı	%
Kardeş sayısı		
1-2	3	5.4
3-4	21	37.5
5 ve üzeri	32	57.1
Annesinin eğitim durumu		
İlkokul mezunu değil	30	53.6
İlkokul mezunu	20	35.7
Ortaokul / Lise mezunu	5	8.9
Yüksekokul mezunu	1	1.8
Babasının eğitim durumu		
İlkokul mezunu değil	12	21.4
İlkokul mezunu	21	37.5
Ortaokul / Lise mezunu	17	30.4
Yüksekokul mezunu	6	10.7
Aile yapısı		
Çekirdek aile	42	75.0
Geniş aile	11	19.6
Parçalanmış aile	3	5.4
Barındığı yer		
Öğrenci yurdu	6	10.7
Özel yurt	-	-
Arkadaşlarıyla birlikte evde	38	67.9
Ailemin yanında	8	14.3
Diğer	4	7.1
Mezun olduğu lise		
Düz lise	46	82.1
Sağlık Meslek lisesi	3	5.4
Meslek Lisesi	4	7.1
Diğer	3	5.4
ÖSYS'de bu okulu tercih sırası		
1.-6.	5	8.9
7.-12.	9	16.1
13.-18.	42	75.0

Tablo 2. Öğrencilerin Bölümlerine Göre Sağlık Yüksekokulunu ve Bölümünü Seçme Nedenlerinin Karşılaştırılması

Okulu ve bölümü seçme nedeni*	Bölümü		TOPLAM	
	Hemşirelik (n=27)	SAM (n=29)	S	%
-İstediği bölüm olduğu için	2	3	5	8.9
-Mezuniyetten sonra iş bulma olanağı fazla olduğu için	7	4	11	19.6
-Ailesi istediği için	10	4	14	25.0
-Sağlıkla ilgili bir bölüm olduğu için	6	14	20	37.7
-İstediği başka bir yükseköğretim programını kazanamadığı için	22	7	29	51.8
-Belirli bir nedeni yok	1	5	6	10.7
-Diğer	4	8	12	21.4

*Birden fazla seçenek işaretlemişlerdir.

Tablo 3. Öğrencilerin Bölümlerine Göre Aldıkları Teorik Eğitimi Yeterli Bulup Bulmama Durumlarının Dağılımı

Bölüm	Teorik eğitimi				TOPLAM	
	Yeterli Bulan		Yetersiz Bulan		S	%*
	S	%	S	%		
Hemşirelik (n=27)	1	3.7	26	96.3	27	100.0
SAM (n= 29)	2	6.9	27	93.1	29	100.0
TOPLAM	3	5.4	53	94.6	56	100.0

* Satır yüzdesi alınmıştır.

Fisher's kesin $X^2 = 0.281$ df= 1 p > 0.05

Tablo 3'de görüldüğü gibi; Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin % 96.3'ü, SAM Bölümü'ndeki öğrencilerin % 93.1'i, SYO'nda aldığı teorik eğitimi yeterli bulmadığını belirtmiş ve aradaki fark önemsiz bulunmuştur (p>0.05). Bölükbaş ve Yaman'ın (1996) çalışmasında Atatürk Üniversitesi HYO öğrencilerinin %36.4'ünün okul müfredat programını yeterli bulmadığı, Öz ve Erdem'in (1996)

çalışmasında da Ankara'daki bazı hastanelerde çalışan yüksekokul mezunu hemşirelerin % 51.9'unun mesleki eğitimlerini yeterli bulmadıkları belirtilmiştir. Ancak yapılan bu çalışmada öğrencilerin hemen hemen tümünün (% 94.6) aldığı teorik eğitimi yetersiz bulması önemli bir olumsuz geri-bildirim olarak değerlendirilmiştir. Bunun pek çok nedeni olabilir, fakat en önemlisi öğretim elemanlarının hem

nicelik hem nitelik yönünden yetersiz olması akla gelmektedir. Bu yetersizliğin tıp doktoru ve veteriner hekimlerle giderilmeye çalışılması da başlı başına teorik eğitimi olumsuz etkileyen başka bir neden olarak kabul edilebilir.

SYO'nda aldığı teorik eğitimi yeterli bulmayan öğrencilere (53 kişi) "Bunun nedeni nedir?" diye sorulduğunda, aşağıdaki yanıtları vermişlerdir (birden fazla yanıt vermişlerdir):

- Öğretim elemanı sayısı yetersiz (35 kişi, % 66).

-Öğretim elemanları nitelik yönünden yetersiz (33 kişi, % 62.2)

-Okul fiziksel olarak yetersiz (44 kişi, % 83.0)

-Kütüphane yok (38 kişi, % 71.7)

-Araç-gereç ve laboratuvar yetersiz (50 kişi, % 94.3)

-Öğrenci sayısı fazla (5 kişi, %9.4)

-Diğer (6 kişi, %11.3): Öğrencinin ezbere teşvik edilmesi, öğrencinin bilgiyi araştırmaya teşvik edilmemesi, öğrencinin derse aktif katılımının sağlanmaması, öğretim elemanlarının öğrenci ile diyaloglarının yetersiz olması;vb.

Daha önce de belirtildiği gibi, öğretim elemanı sayısının yetersiz

olması, öğretim elemanlarının hem teorik hem pratik ders yükünü fazlaştırmaktadır. Bu öğretim elemanlarının (2 kişi hariç) herhangi bir alanda lisansüstü eğitim almamış olması elbette verdiği dersin niteliğinin düşük olması sonucunu doğurmaktadır. Oysa öğrenci hakları bildirgesinde; öğrencinin yeterli öğretim elemanları tarafından eğitilme hakkının olduğu belirtilmiştir (Abaan 1999).Okul binasını fiziksel olarak yetersiz bulan öğrencilerin oranının oldukça yüksek olduğu (%83.0) görülmüştür. Daha önce Sağlık Meslek Lisesi olarak kullanılan okul binası oldukça eski ve kampüsten uzaktadır. Aynı bina içinde Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nun da yer alması fiziksel olarak sıkışıklığa yol açmaktadır. Teknik oda/beceri odasının küçük olması, araç-gereçlerin çok eski ve yetersiz olması, zaman zaman ısınma sorunlarının olması gibi bir çok olumsuz koşulun öğrencinin teorik eğitimini olumsuz bir şekilde etkilediği anlaşılmaktadır. Ok ve ark.nın (2000 a) çalışmasında da öğrencilerin benzer nedenlerden dolayı eğitimlerinin kalitesinin etkilendiğini belirttikleri görülmüştür.

Tablo 4. Öğrencilerin Bölümlerine Göre Aldıkları Uygulamalı Eğitimi Yeterli Bulup Bulmama Durumlarının Dağılımı

Bölüm	Uygulamalı eğitimi				TOPLAM	
	Yeterli Bulan		Yetersiz bulan		S	%*
	S	%	S	%		
Hemşirelik (n=27)	4	14.8	23	85.2	27	100.0
SAM (n= 29)	3	10.4	26	89.6	29	100.0
TOPLAM	7	12.5	49	87.5	56	100.0

*Satır yüzdesi alınmıştır.

Fisher's $X^2=0.255$

SD = 1

p>0.05

Tablo 4’de; Hemşirelik ve SAM Bölümü öğrencilerinin büyük bir kısmının öğrenim görmekte oldukları bu okulda aldıkları uygulamalı eğitimi yeterli bulmadıkları (sırasıyla % 85.2, % 89.6) görülmektedir. İstatistiksel açıdan her iki bölüme ait oranlar arasındaki farkın önemsiz olduğu ($p>0.05$) belirlenmiştir. Bölükbaş ve Yaman’ın (1996) çalışmasında Atatürk Üniversitesi HYO öğrencilerinin % 46.2’sinin pratik eksikliği nedeniyle mezuniyet sonrası için kendilerini yetersiz buldukları, başka bir çalışmada (Kuzu ve ark. 2001), Denizli ve Çivril SYO’nda öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerin % 58.4’ünün mesleki derslerin uygulama-sından memnun olmadıkları belirtilmiştir. Yapılan bu çalışmada öğrencilerin toplam % 87.5’inin uygulamalı eğitimi yetersiz bulması düşündürücüdür. Hemşirelik mesleğinin uygulamalı bir meslek olması nedeni ile, öğrenci dersliklerde kazandığı bilgiyi ve bazı davranışları gerçek ortamda (klinik, sağlık ocağı, vb.) uygulayabilmesi, pekiştirmesi ve yeni bilgi/beceri ve davranışlar edinmesi beklenir (Uyer 1992, Pektekin 1988). Ayrıca hemşirelik eğitiminin başarılı olabilmesinde; nitelikli eğitim alanları ve eğitsel olanakların oynadığı rol göz ardı edilemez (Pektekin 1990, Ulusoy 1998, Erdem 2001).

Meslek derslerinin uygulamasının hedeflerine ulaşabilmesi için gerekli koşullardan birisi, belki de en önemlisi, yeterli sayıda ve belirli bir konu alanında uzman öğretim elemanlarının mevcut olmasıdır. Bu çalışmanın yapıldığı SYO’nda Hemşirelik ve Ebelik lisans mezunu öğretim elemanlarının toplam sayısının 8, öğrencilerin toplam sayısının 440 olduğu, bir öğretim elemanına düşen öğrenci sayısının 55 olduğu göz önüne alınırsa, öğrencilerin ne kadar haklı olduğu ve doğru bir saptama yaptıkları anlaşılmaktadır. Oysa bir öğretim elemanına düşen öğrenci sayısının 8-10

arasında olması, maksimum bu öğrenci sayısının 15’e çıkabileceği bilinmektedir (Uyer 1992, Karuhije 1997).

SYO’nda aldığı uygulamalı eğitimi yeterli bulmayan öğrencilere (49 kişi) “Bunun nedeni nedir?” diye sorulduğunda, aşağıdaki yanıtları vermişlerdir (birden fazla yanıt vermişlerdir):

- Öğretim elemanı sayısı yetersiz (31 kişi, % 63.2)
- Öğretim elemanları nitelik yönünden yetersiz (18 kişi, % 36.7)
- Her grubun başında uygulama saatlerinde sürekli sorumlu bir öğretim elemanı bulunmuyor (41 kişi, % 83.6)
- Kliniklerin/sağlık ocaklarının vb., fiziki kapasitesi yetersiz (16 kişi, % 32.6)
- Gruplar çok kalabalık (31 kişi, % 63.2)
- Uygulama alanındaki çalışanlarla iletişim bozukluğu, kabul görmeme, vb. (42 kişi, % 85.7)
- Seçilen uygulama alanları bizim için uygun değil (11 kişi, % 22.4)
- Diğer (3 kişi, % 6.1)

Öğrenciler yeterli sayıda öğretim elemanı olmaması, olanların da çoğunun mezuniyet sonrası herhangi bir eğitim almamış olmasından dolayı uygulamalı eğitimlerinin olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde eleman yetersizliği ile ilişkili olarak her grubun başında uygulama saatlerinde sürekli sorumlu bir öğretim elemanı bulunamamaktadır. Söz konusu okulda bir öğretim elemanına düşen öğrenci sayısının 55 olduğu hatırlanırsa, bu sorunların yaşanması kaçınılmazdır. Yapılan diğer çalışmalarda da (Erşan ve ark.2000, Ok ve ark. 2000a, Kuzu 2001) benzer sonuçlar belirtilmiştir. Oysa öğretim elemanlarının ve yetkililerin “öğrencinin program hedeflerini gerçekleştirecek eğitim ortamında olması” hakkının olduğunu (Abaan 1999) unutmaması gerekir. Bir diğer deyişle, öğrencilerin uygulama alanlarından etkin olarak yararlanabilmeleri için, bu kurumların sunduğu hizmetin kalitesinin yüksek

olması gerekir. Öğrencilerin verdikleri cevaplara ve gözlemlere dayanarak; çok objektif ve haklı oldukları ifade edilebilir. Bayık'ın (1991) makalesinde değindiği hemşirelik eğitiminde uygulama ile ilgili yaşanan sorunların hemen hemen hepsinin, aradan on yıldan fazla zaman geçmiş olmasına rağmen, hala yaşanıyor olması düşündürücüdür.

Öğrencilere "Daha çok hangi konuda bilgi ve beceri sahibi olduğunuza inanıyorsunuz?" şeklinde bir soru sorulmuş ve aşağıdaki yanıtları vermişlerdir (en fazla 3 seçenek işaretlemişlerdir).

- Hasta merkezli, gereksinimlere yönelik, planlı, sistemli çalışabilme (20 kişi, % 35.7)
- Bireye fiziksel bakım yapabilme (29 kişi, % 51.7)
- Bireye/gruba/aileye sağlık eğitimi yapabilme (9 kişi, % 16.0)
- Ekip çalışması, işbirliği yapabilme (36 kişi, % 64.2)
- Teorik bilgiyi uygulamaya aktarabilme (22 kişi, % 39.2)
- Hasta bakımı konusunda danışmanlık, rehberlik yapabilme (18 kişi, % 32.1)
- Araştırma yapabilme (14 kişi, % 25)
- Rol modeli olma (3 kişi, % 5.3)
- Diğer (0)

Öğrenciler en çok (% 64.2) ekip çalışması, işbirliği yapabilme, ikinci sırada sağlık eğitimi yapabilme (% 51.7) konusunda bilgi ve beceri sahib olduklarını belirtmişlerdir. Elde edilen bulguların Öz ve Erdem'in (1996) çalışmasında belirtilen bulgulara benzediği görülmüştür.

Tablo 5'de; Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin % 44.4'ünün, SAM Bölümü öğrencilerinin % 27.6'sının ve

toplam % 35.8'inin "mesleğimi önce de seviyordum, şimdi de seviyorum" şeklinde yanıt verdiği görülmektedir. Genel olarak; öğrencilerin % 57.2'sinin mesleğini sevdiği, % 42.8'inin sevmediği anlaşılmaktadır. Bu okulda aldığı eğitimin etkisi ile, bazı öğrencilerin meslek sevgisinde olumlu bazılarında olumsuz bir şekilde değişiklik olduğu görülmektedir. Bu sonuçların nedenlerinin ayrıca araştırılmasında yarar vardır. Yurttaş'ın (2001) çalışmasında; Erzurum SYO son sınıf öğrencilerinin % 75.4'ünün mesleğini sevdiği, % 24.6'sının ise sevmediği belirtilmiştir. Van SYO son sınıf öğrencilerinin % 42.8'inin mesleğini sevmediğini ifade etmiş olması olumsuz bir geri-bildirim olarak değerlendirilmiştir. Oysa; hemşirelik eğitiminin felsefesi gereğince; hemşirelik eğitimi, öğrenciye, öncelikle güçlü bir mesleki kimlik kazandırmalıdır. Sağlık sistemi içinde hemşirenin yerini, önemini, vazgeçilmezliğini kavrayabilen, bu konuda bilinçlenen öğrenci, verdiği hizmetin sadece bir bakım olgusu olmadığını ve toplumun sağlığını koruyup geliştirmede kendi rolünün önemini anlayıp güçlenir. Ayrıca eğitim "Hemşirelik mesleği neden var olmuştur? Hemşirelerin diğer insanların yaşamındaki yeri nedir?" vb. sorulara yanıt bulmalarını sağlamalıdır. Eğitim sırasında öğrencilere; çağdaş, hümanist değerler de kazandırılmalıdır. Böylece öğretim elemanları; öğrencilerin mesleklerini tanımalarına, anlamalarına ve sevmelerine katkıda bulunabilir, yardımcı olabilirler (Pişiren 1988, Atalay 1999).

Tablo 5. Öğrencilerin Aldıkları Eğitimin Meslek Sevgisine Etkisinin Bölümlere Göre Dağılımı

Meslek sevgisi ile ilgili yanıtlar	Bölüm				TOPLAM	
	Hemşirelik (n=27)		SAM (n=29)		(n=56)	
	S	%	S	%	S	%*
Önce de seviyordum şimdi de seviyorum	12	44.4	8	27.6	20	35.8
Önce seviyordum şimdi sevmiyorum	6	22.2	7	24.1	13	23.2
Önce sevmiyordum şimdi seviyorum	4	14.8	8	27.6	12	21.4
Önce de sevmiyordum şimdi de sevmiyorum	5	18.6	6	20.7	11	19.6
TOPLAM	27	100.0	29	100.0	56	100.0

* Sütun yüzdesi alınmıştır.

Tablo 6'da görüldüğü gibi; Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin % 77.8'i, SAM Bölümü öğrencilerinin % 65.5'i, toplam % 71.4'ü çalışma hayatı için kendisini hazır hissetmektedir. Çalışma yaşamı için kendisini hazır hissedenlerin oranı çalışma yaşamı için kendisini hazır hissetmeyenlerin oranından önemli bir şekilde ($p=0.001$) yüksek olduğu halde bölümler arasındaki farkın önemsiz ($p>0.05$) olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin büyük bir kısmı bu okulda aldığı teorik ve uygulamalı eğitimi yetersiz bulduğu halde bir çoğunun (% 71.4) kendisini çalışma yaşamı için hazır hissetmesi bir çelişki gibi görünmekle birlikte öğrencilerin kendilerine güvendiklerini düşündürmektedir. Öte yandan öğrenciler uygulama alanlarında geleneksel hemşi-

relik uygulamaları gördükleri için de mezun olduktan sonra bu işi yapabileceğine inanıyor olabilir. Ulusoy'un (1992) beş hemşirelik Yüksekokulunu kapsayan çalışmasında, son sınıf öğrencilerin % 55.5'inin çalışma yaşamı için kendisini hazır hissettiği, % 32.1'inin kısmen hazır hissettiği belirtilmiştir. Bölükbaş ve Yaman'ın (1996) çalışmasında ise Atatürk Üniversitesi HYO öğrencilerinin (1995 mezunları), % 76.4'ünün mezuniyet sonrası için kendilerini yeterli bulduğu belirtilmiştir. Başka bir çalışmada (Kömürcü ve Gencalp 1999), Marmara Üniversitesi HYO 1998 mezunlarının % 33'ünün, 1999 mezunlarının % 35'inin kendilerini mesleğe hazır hissetmedikleri belirtilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Bölümlerine Göre Kendilerini Çalışma Yaşamı İçin Hazır Hissedip Hissetmeme Durumlarına Göre Dağılımı

Çalışma yaşamı için hazır hissetme durumu	Bölüm				TOPLAM	
	Hemşirelik (n=27)		SAM (n=29)		n=56	
	S	%	S	%	S	%*
Evet	21	77.8	19	65.5	40	71.4
Hayır	6	22.2	10	34.5	16	28.6
TOPLAM	27	100.0	29	100.0	56	100.0

*Sütun yüzdesi alınmıştır. $\chi^2 = 0.071$ $SD = 1$ $p = 0.001$

Tablo 7'de; öğrencilerin mezun olduktan sonra en fazla (%41.0) üniversitede öğretim elemanı olarak, ikinci sırada ise (%35.7) öğretmenlik yapmayı istedikleri görülmektedir. Ulusoy'un (1992) çalışmasında HYO son sınıf öğrencilerinin %11.3'ü araştırma görevlisi, %28.3'ü eğitici olarak, Buzlu ve Kutlu'nun (1999) çalışmasında Florence Nightingale HYO öğrencilerinin %7'sinin araştırma görevlisi, %17'sinin eğitici hemşire olarak, Yurttaş'ın (2001) çalışmasında Erzurum SYO öğrencilerinin %40.8'inin akademisyen hemşire olarak çalışmak istediği belirtilmiştir. Başka bir çalışmada (Eriş

ve ark.2000) ülkemizde 12 SYO öğrencilerinin %38.9'unun eğitim ile ilgili bir alanda çalışmak istediği belirtilmiştir. Yapılan bu çalışmalar ile diğer çalışma sonuçları genel olarak benzerlik göstermekte ve öğrencilerin çoğunun hastane ya da bir sağlık kurumunda çalışmak yerine eğitim kurumlarında çalışmayı tercih ettikleri ifade edilebilir.

Diğer seçeneğini işaretleyen öğrenciler; başka bir iş yapmak istediğini, müdür/müfettiş vb. olmak istediğini, sağlık memuru olarak herhangi bir yerde çalışmak istediğini belirtmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Bölümlerine Göre Mezuniyetten Sonra Çalışmak İstedikleri Alanlara Dağılımı

Çalışmak istediği alan*	Bölüm				TOPLAM	
	Hemşirelik (n=27)		SAM (n=29)		n=56	
	S	%	S	%	S	%
Hastanede servis hemşireliği	3	11.1	1	3.4	4	7.1
Hastanede sorumlu hemşirelik	3	11.1	-	-	3	5.3
Hastanede başhemşirelik	5	18.5	2	6.9	7	12.5
Ameliyathanede	1	3.7	2	6.9	3	5.3
Koruyucu sağlık hizmetlerinde	4	14.8	5	17.2	9	16.0
Özel hastane / poliklinikte	-	-	2	6.9	2	3.5
Öğretmenlik	14	51.8	6	20.6	20	35.7
Üniversitede öğretim elemanı	9	33.3	14	48.2	23	41.0
Diğer	-	-	4	13.8	4	7.1

*Öğrenciler en fazla üç seçenek işaretlemişlerdir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Öğrencilerin çoğunun SYO'nu son sıralarda, istediği başka bir yükseköğrenim programını kazanamadığı için tercih ettiği belirlenmiştir. Bu okulda aldığı teorik ve uygulamalı eğitimi yeterli bulmayan öğrencilerin oranının oldukça yüksek olduğu ve bölümler arasında istatistiksel olarak fark olmadığı görülmüştür.

Teorik eğitimi yeterli bulmayan öğrenciler, bunun en çok; okulun hem fiziksel olarak hem de araç-gereç ve laboratuvar yönünden yetersiz olmasından kaynaklandığını, uygulamalı eğitimi yetersiz bulan öğrenciler de bunun en çok; uygulama alanındaki çalışanlarla iletişim bozukluğu, kabul görmeme ve her grubun başında uygulama saatlerinde sürekli sorumlu bir öğretim elemanının bulunmamasından kaynaklandığını ve başka birçok olumsuz etmenin olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilerin %57.2'sinin melseğini sevdiği ancak bu oranın beklentilere göre düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Kendisini çalışma yaşamı için hazır hisseden öğrencilerin oranının

(%71.4) hazır hissetmeyen öğrencilerin oranından (%28.6) önemli bir şekilde ($p=0.001$) yüksek olduğu fakat bölümler arasındaki farkın önemsiz ($p>0.05$) olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin mezuniyetten sonra daha çok eğitimle ilgili alanlarda çalışmak istedikleri görülmüştür.

Öğrencilerin yazılı olarak belirttiği ifadelerine dayanarak ortaya çıkan sonuçların şaşırtıcı olmadığı, öğrencinin aldığı eğitimi sorguladığı, objektif bir şekilde değerlendirdiği, yaşadığı olumsuzlukların eğitimini ne şekilde etkilediğinin farkında olduğu anlaşılmaktadır.

Mevcut durumun iyileştirilmesi için öncelikle mevcut sorunların giderilmesi, koşulların iyileştirilmesi gerekir. Öğrenciyi müşteri olarak düşünürsek (dış müşteri) hizmetin kalitesinin göstergelerinden en önemlisi müşteri memnuniyetidir. Çağdaş hemşirelik hizmeti için eğitim kurumlarının ve sistemin çağdaş düzeyde olması ve yenilikçi stratejilere yönelmek gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Abaan S** (1999). Hastanın eğitim materyali olarak kullanımı: Hasta hakları, öğrenci hakları ve etik ilkeler. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu (10-12 Eylül 1997 / Kıbrıs) Kitabı, Çevik Matb., 92-96.
- Atalay M** (1999). Hemşirelik eğitiminin hizmetlerin niteliğine olan etkisi. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Semp. (10-12 Eylül 1997 / Kıbrıs) Kitabı, Çevik Matb., 9-10.
- Başer G** (1994). Hemşirelikte Yükseköğretim. Hacettepe Üniv. HYO Derg., 1(1), 15-18.
- Bayık A** (1991). Ülkemizde hemşirelik eğitiminin gelişimi ve öğretime ilişkin sorunlar. Ege Üniv. HYO. Derg., 7(3), 29-40.
- Bölükbaş N, Yaman S** (1996). Farklı düzeyde yetişen hemşire öğrencilerin kendi-

lerini yeterli bulma durumlarının incelenmesi. Türk hemşireliğinde Yüksek Öğrenimin 40. Yılı Semp. (25 Haziran 1995) Kitabı, İzmir, 87-94.

Buzlu S, Kutlu Y (1999). İ.Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliğe ve mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu (10-12 Eylül 1997 / Kıbrıs) Kitabı, Çevik Matb., 64-68.

Erdem M (2001). Sağlık Yüksekokullarında eğitimin iyileştirilmesi. Atatürk Üniv. HYO. Derg, 4(1), 74-78

Eriş N ve ark. (2000). Sağlık memuru lisans öğrencilerinin beklentileri. 2000'li Yıllarda Sağlık Yüksekokullarında Eğitimin Geleceği

Semp.(15-17 Haziran 2000/Malatya) Kitabı, 121-129.

Erşan S ve ark (2000). İnönü Üniversitesi Malatya Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik öğrencilerinin eğitime ilişkin karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerileri. 2000'li Yıllarda Sağlık Yüksekokullarında Eğitimin Geleceği Semp. (15-17 Haziran 2000/Malatya) Kitabı, 239-243.

Fadıloğlu Ç, Esen A, Durmaz Akyol A (1999). Öğrenci ve mezun hemşirelerin klinik uygulamalara ilişkin beklentilerinin karşılaştırılması. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Semp. (10-12 Eylül 1997 / Kıbrıs) Kitabı, Çevik Matb., 30-36.

Karadakovan A (1996). Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin eğitimin başlangıcında ve mezuniyetten önce meslek seçimi beklentileri ve çalışmak istedikleri alanlar ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. Türk Hemşireliğinde Yüksek Öğrenimin 40. Yılı Semp. (23 Haziran 1995) Kitabı, Ege Üniv. Basımevi, İzmir, 301-308.

Karuhije HF (1997). Classroom and clinical teaching in nursing: Delineating differences. Nursing Forum, 32(2),5-12.

Kömürcü N, Gencalp NS (1999). Yeni mezun hemşirelerin hemşirelik eğitiminden beklentileri. VII. Ulusal Hemşirelik Kongresi (22-24 Kasım 1999) Kitabı, Erzurum, 335-339.

Kuzu N ve ark. (2001). Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu öğrencilerinin eğitimlerine ve geleceklerine ilişkin düşünceleri. I.Uluslararası V. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi, 19-22 Eylül 2001, Nevşehir. Özet kitabı,s.25.(Tam metin poster bildiri olarak sunulmuştur).

Ok ve ark. (2000 a). Malatya Sağlık Yüksekokulu Sağlık Memurluğu öğrencilerinin geleceğe bakışları. 2000'li Yıllarda Sağlık Yüksekokullarında Eğitimin Geleceği Semp.(15-17 Haziran2000/Malatya) Kitabı, 250-255.

Ok ve ark. (2000 b). Malatya Sağlık Yüksekokulu Sağlık Memurluğu öğrencilerinin eğitimleri hakkındaki düşünceleri. 2000'li Yıllarda Sağlık Yüksekokullarında Eğitimin Geleceği

Semp.(15-17 Haziran 2000/Malatya) Kitabı, 244-249.

Öz F, Erdem Y (1996). Yüksekokul mezunu hemşirelerin klinik çalışmalarında karşılaştıkları güçlükler. Türk Hemşireliğinde Yüksek Öğrenimin 40. Yılı Semp. (23 Haziran 1995) Kitabı, Ege Üniv. Basımevi, İzmir, 271-279.

Pektekin Ç (1988). Hemşirelikte uygulamalı eğitim. I. Ulusal Hemşirelik Eğitim Semp. (11-12 Eylül 1986) Kitabı, Hilal Matb., İstanbul, 37-42.

Pektekin Ç (1990). Hemşirelikte öğretim-öğrenim süreci. Hemşirelik Bülteni, 4(17), 43-45.

Pişiren P. (1988). Hemşirelik eğitiminde meslek sevgisinin önemi. I. Ulusal Hemşirelik kongresi (13-14 Eylül 1985) Kitabı, Ege Üniv. Basımevi, İzmir 107-109.

----- **Sağlık 21 / 21. Yüzyılda Herkes İçin Sağlık** (2000). Hazırlayanlar: Sefer Aycan ve diğ. BMS Matb. Ankara.

Ulupınar S, Ekizler H (1999). Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin okulları ile ilgili görüşlerine ilişkin niteliksel bir çalışma. IV. Ulusal Hemşirelik Eğitim Semp. (10-12 Eylül 1997 / Kıbrıs) Kitabı. Çevik Matb., 188-194.

Ulusoy MF (1992). Hemşirelik Yüksekokulları son sınıf öğrencileri mezuniyetten sonra hangi görevlerde çalışmak istiyor? Türk hemşireler Derg., 42 (4), 3-7.

Ulusoy MF (1998). Nitelikli hemşirelik eğitimi için nitelikli uygulama ortamı. Hemşirelik-Ebelik Eğitim ve Uygulamalarında Kalite Semp., Kitabı. Erciyes Üniv. Matb., Kayseri, 52-55.

Uyer G (1992). Hemşirelikte Klinik Öğretim. Hatiboğlu Yayınları, Ankara.

Velioğlu P (1988). Hemşirelik eğitiminde temel kavramlar.Türk Hemşireler Derg., 38 (3-4), 13-16.

Yetkin A, Ergüney S (1997). Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri, okulu tercih sıralamaları ve seçme nedenleri. Türk Hemşireler Derg, 47(4), 20-22.

Yurttaş A (2001). Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin empatik becerileri ile problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. Atatürk Üniv. HYO Dergisi; 6 (1), 1-11.